

28.4.2026

Luonnos hallituksen esitykseksi tartuntatautilaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi tartuntatautilaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Tartuntatautilainsäädännön kokonaisuudistuksen tavoitteena on luonnoksen mukaan vahvistaa kansallista kykyä torjua tartuntatauteja tehokkaasti ja oikea-aikaisesti ja ehkäistä ja torjua tartuntatauteja ja niistä yhteiskunnalle aiheutuvia haittoja. Tavoitteena on mahdollistaa joustava ja riskiperusteinen torjuntakeinojen käyttö perusoikeudet huomioiden.

Valtiovarainministeriön lausunto

Tulorekisteriin liittyvät huomiot

Tartuntatautilain 26 ja 55 §:iin ehdotetaan lisättäväksi säännökset Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) oikeudesta saada tietoja tulorekisteristä, käsitellä kyseisiä tietoja ja yhdistää niitä muista rekistereistä saatuihin tietoihin. Esitys on tulorekisteriä koskevilta osin vielä puutteellinen eikä ehdotettua uutta tiedonsaantioikeutta voi käytettävissä olevin tiedoin puoltaa. Tiedonsaantioikeuden toteuttamiseksi ehdotetut säännökset eivät myöskään sisällöllisesti vastaa tulotietojärjestelmästä annetun lain säännöksiä.

Esitysluonnoksen perusteella jää epäselväksi, millaisia THL:n tietotarpeet tulorekisteristä olisivat, kuinka usein ne voisivat realisoitua ja millaisessa aikaikkunassa tietoja tarvittaisiin. Epäselväksi myös jää, määrittäisivätkö tietotarpeet jokaisen tapauksen perusteella erikseen ja saisiko Verohallinnon Tulorekisteriyksikkö tarvittavat tietosisällöt tietoonsa vasta samalla hetkellä, kun tietoja tarvitaan. Tietotarpeet vaikuttavat olevan tulorekisterin nykyisten tiedonkäyttäjien tietotarpeista poikkeavia, jolloin niiden toteuttaminen voisi edellyttää uudenlaisia toiminnallisuksia. Tähän ei ole resurssi- tai kustannusmielessä varauduttu.

Tartuntatautilakiin ehdotetun 26 §:n perusteella THL:llä olisi oikeus saada tietoja tulorekisteristä vakavan epidemian torjumiseksi. Pykälän säännöskohtaisten perustelujen mukaan tulorekisterin tietoja käytettäisiin ainakin ajantasaisen tiedon saamiseksi henkilöiden työpaikasta, työtehtävästä ja ammattiryhmästä. Tulonsaajan toimipaikkaa sekä sen osoitetta ja ammattinimikettä koskevat tiedot ovat kuitenkin tulorekisteriin vapaaehtoisesti ilmoitettavia tietoja (laki tulotietojärjestelmästä (53/2018) 7 § 7 ja 17 kohdat). On epäselvää, kuinka kattavasti ja luotettavasti henkilöiden työpaikkaa, työtehtävää ja ammattiryhmää koskevat tiedot nimenomaan tartuntatautilain mukaisia, melko hienojakoiselle tasolle meneviä tarpeita ajatellen olisivat selvitettävissä ja olisivatko tulorekisterin tiedot ylipäättään tähän tarkoitukseen käyttökelpoisia.

Edellä mainitut kysymykset tulee selvittää jatkovalmistelun aikana yhdessä Tulorekisteriyksikön sekä valtiovarainministeriössä tulorekisteristä vastaavien henkilöiden kanssa. Mahdollisuudet THL:n liittämiseksi mukaan tulorekisterin tiedon käyttäjiin voidaan arvioida vasta kyseisten selvitysten kautta saatavien tarkempien tietojen perusteella.

Edelleen ehdotetun 55 §:n perusteella THL:llä olisi oikeus hyödyntää tulorekisterin tietoja myös rokotusten vaikutusten seuraamiseen ja haittavaikutusten tai niiden epäilyjen selvittämiseen. Pykälä ei kuitenkaan

näyttäisi sisältävän THL:lle säädettyä oikeutta saada tietoja tähän tarkoitukseen salassapitosäännösten estämättä vaan ainoastaan oikeuden yhdistää tulorekisterin tietoja muista rekistereistä saatuihin tietoihin. Luonnoksen perusteella on epäselväksi, mihin säännökseen THL:n oikeus saada tietoja tulorekisteristä perustuisi ottaen huomioon, että 26 §:ssä säädettäisiin tiedonsaantioikeudesta ainoastaan vakavan epidemian torjumiseksi. Pykälän sanamuoto vaatisi muutoksia siten, että siinä nimenomaisesti säädettäisiin myös THL:n tiedonsaantioikeudesta tähän tarkoitukseen eikä ainoastaan oikeudesta tietojen yhdistelemiseen. Pykälän 3 momentin säännöskohtaisten perustelujen mukaan tulorekisterin tietoja voitaisiin rokotusten vaikutusten seuraamisessa hyödyntää lähinnä riskitekijätietoihin liittyen eli käytännössä henkilön työpaikan tai työtehtävien selvittämiseksi. Tulorekisterin tietojen käyttökelpoisuudesta kyseiseen tarkoitukseen viitataan edellä 26 §:n kohdalla lausuttuun.

Siinä tapauksessa, että yhteistyössä toteutetun jatkovalmistelun jälkeen THL:lle ehdotettu tiedonsaantioikeuden toteuttaminen katsottaisiin mahdolliseksi ehdotetussa laajuudessa ja aikataulussa, tulisi tulorekisterin tiedonsaantioikeutta koskeva sääntely korjata vastaamaan tulotietojärjestelmästä annetun lain voimassa olevia säännöksiä. Lain 2 §:n mukaan tietoja voidaan luovuttaa ainoastaan kyseisessä laissa mainittuihin käyttötarkoituksiin. Lisäksi sanotun lain 13 §:n johdantolauseen mukaan Tulorekisteriyksikkö välittää ja luovuttaa tulorekisterin tietoja, jotka tiedon käyttäjä on salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä oikeutettu muun lain nojalla saamaan suorituksen maksajalta tai toiselta tiedon käyttäjältä. Näin ollen tartuntatautilaissa ei voida säätää THL:lle oikeutta saada tietoja suoraan tulorekisteristä vaan tiedonsaantioikeus tulee kohdistaa välillisesti joko suorituksen maksajaan tai vaihtoehtoisesti johonkin sellaiseen toiseen tulorekisterin tiedon käyttäjään, joka oman tiedonsaantioikeutensa nojalla on oikeutettu saamaan kaikki THL:n tarvitsemat tiedot. Lisäksi THL tulisi lisätä mukaan tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n 1 momentissa mainittuihin tulorekisterin tiedon käyttäjiin.

Valtiovarainministeriön käsityksen mukaan Kela saanee tulorekisteristä jo nykyisin kaikki THL:n tarvitsemat tiedot olemassa olevien tiedonsaantioikeuksiensa perusteella. Näin ollen asia luultavasti olisi ratkaistavissa säätämällä THL:lle oikeus salassapitosäännösten estämättä saada Kelalta välttämättömät henkilöiden tuloja koskevat tiedot tartuntatautilaissa erikseen määriteltäviä tarkoituksia varten sekä lisäämällä THL mukaan laissa mainittuihin tiedon käyttäjiin. Ehdotettava sääntely tulee kuitenkin jatkovalmistelun aikana käydä läpi valtiovarainministeriön kanssa.

Tiedonhallintaan liittyvät huomiot

Ehdotettavan tartuntatautilain 32, 34 ja 36 §:n yhteydessä tulee huomioida, etteivät väestötietojärjestelmästä (VTJ) saatavat tiedot tartuntatautilaissa vastaa väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain eli VTJ-lain (661/2009) mukaista tietosisältöä. Tartuntatautilain sääntelyä olisikin hyvä täsmentää ja yhdenmukaistaa vastaamaan VTJ-lain tietosisältökäsitteitä.

Tartuntatautilain 60 ja 61 §:ään ehdotetaan säännöksiä karanteenipäätöksen kirjaamisesta potilasasiakirjoihin. Kirjaus olisi tehtävä ”aina kun henkilö on rekisteröity Suomen väestötietojärjestelmään”. VTJ-laissa käytetään sanoitusta ”kun henkilön tiedot on talletettu väestötietojärjestelmään”. Koska jokaisella itsenäisellä VTJ-rekisteröinnin kohteena olevalla henkilöllä on henkilötunnus, voitaisiin tartuntatautilaissa määrittellä asia vielä yksinkertaisemmin kytkemällä velvoite henkilötunnukseen eli esim. ”kun henkilöllä on (suomalainen) henkilötunnus”.

Julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019, tiedonhallintalaki) 8 §:n 2 momentin mukaan toimialasta vastaavan ministeriön on laadittava 5 §:n 3 momentin mukainen arviointi, kun valmisteltavat säännökset vaikuttavat tietoaineistoihin ja tietojärjestelmiin. Lisäksi ministeriön on arvioitava suunniteltujen säännösten vaikutukset asiakirjojen julkisuuteen ja salassapitoon. Tiedonhallintalain esitöiden mukaan säännöksen tarkoituksena on varmistaa, että lainsäädännön valmisteluvaiheessa tunnistetaan tiedonhallintaan kohdistuvien säännösten vaikutukset viranomaisten toimintaan ja että arvioinnin perusteella voidaan ryhtyä suunnittelemaan kohdealueen tiedonhallinnan muutoksia tarkemmin. Arvioinnin avulla lainvalmistelussa tunnistetaan nykytila ja suoritetaan arvio tavoitetilasta valmisteltavan lain näkökulmasta.

Luonnoksen mukaan lakiehdotuksen tavoitteena on vahvistaa tiedonhallinnan edellytyksiä tartuntatautien seurannassa ja torjunnassa ja esityksellä näyttäisi olevan vaikutusta ainakin tietoaineistoihin ja mahdollisesti myös tietojärjestelmiin. Ehdotettavien muutosten vaikutuksia tiedonhallintaan ei kuitenkaan ole arvioitu. Jatkovalmistelussa tämä tarve tulee vielä selvittää. Tiedonhallintavaikutusten lisäksi olisi pyrittävä arvioimaan myös niitä perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia, joita tiedonhallinnalla, tietoturvalla ja tietosuojalla on lakiehdotuksen mukaisessa kokonaisuudessa.

Lupa- ja valvontavirastoon liittyvät huomiot

Luonnoksen mukaan kliinisten mikrobiologisten laboratorioden erillisestä toimilupajärjestelmästä luovutaisiin hallinnollisen taakan vähentämiseksi ja siirryttäisiin rekisteröintimenettelyyn. Mikrobiologisten laboratorioden toimiluvat myöntää Lupa- ja valvontavirasto, joka esityksen mukaan hoitaisi jatkossa myös rekisteröinnin kirjallisen ennakkotarkastuksen muodossa. Samassa yhteydessä luovutaisiin nykyisin toimiluvan edellytyksenä olevasta THL:n lausunnosta.

Valtiovarainministeriö huomauttaa, ettei Lupa- ja valvontavirastossa tietyvästi ole samanlaista mikrobiologisten laboratoriotutkimusten ja menetelmien asiantuntemusta kuin esim. THL:ssä. On hyvin todennäköistä, että virasto joutuu jatkossakin hankkimaan muualta asiantuntemusta, jota se on tähän asti saanut THL:ltä laboratorion toimiluvan myöntämisen lakisäätöisenä edellytyksenä. Vuonna 2024 voimaan tulleen sosiaali- ja terveydenhuollon valvontalain (741/2023) yhteydessä toteutettiin niin ikään siirtyminen luvituksesta rekisteröintimenettelyyn. Siirtymä ei kuitenkaan johtanut prosessiin kevenemiseen eikä edullisiin rekisteröintimaksuihin vaan aiempaa raskaampaan menettelyyn ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajien ja yksiköiden rekisteröinnin ruuhkautumiseen. Kevenemisolettaman esittämiseen hallituksen esityksessä tulee suhtautua kriittisesti ja prosessin muuttumiseen liittyvät riskit tulisi kirjoittaa näkyviin.

Alueisiin kohdistuvaan velvoitteeseen liittyvä huomio

Uuden ehdotetun lain 52 §:n mukaan sote-palveluntuottajilla olisi jatkossa velvollisuus tarjota omille työntekijöilleen influenssarokotteet sekä tarvittaessa muita rokotteita sellaisia tartuntatauteja vastaan, joiden arvioidaan aiheuttavan erityisen sairastumisvaaran palveluntuottajan asiakkaille tai potilaille. Laissa ei tällä hetkellä ole nimenomaisesti edellytetty työnantajaa tarjoamaan rokotteita. Toisaalta voimassa olevan tartuntatautilain 48 §:n mukaan työnantajalla on tälläkin hetkellä velvollisuus varmistaa henkilöstön rokotesuoja niiden henkilöiden osalta, joiden työnkuva edellyttää rokotesuojaa. Hyvinvointialueilla on lisäksi luonnollisesti myös yleinen velvoite huolehtia tartuntatautien ehkäisystä. Luonnoksen tarkoituksena

lieneekin nyt lailla vahvistaa nykyinen asiantila tai tarkentaa sitä, miten alueiden tulee toteuttaa jo olemassa olevaa velvoitettaan. Pykälän yksityiskohtaisia perusteluita voisi olla tarpeen vielä selkeyttää siten, että kyseessä ei olisi ns. uusi velvoite. Jos taas muutoksen tarkoituksena on ollut todeta, että kyseessä nimenomaan on uusi velvoite, tulisi silloin arvioida myös muutoksen taloudelliset vaikutukset ja todeta edelleen, ettei muutos aiheuta sellaisia kustannuksia, jotka tulisi huomioida hyvinvointialueiden rahoituslain 9 §:n mukaisesti hyvinvointialueiden rahoituksessa.

Viranomaisvastuut Ahvenanmaan maakunnassa

Luonnoksessa todetaan, että itsehallintolain mukaan valtakunnan viranomaisen ei voi säätää tehtäviä Ahvenanmaan maakunnan viranomaisille, mutta viittaamista Ahvenanmaan maakunnan lainsäädännössä tarkoitettuihin viranomaisiin ei ole pidetty ongelmallisena. Tartuntatautilaissa tarkoitettujen tehtävien toimeenpanosta säädetään itsehallintolain 30 §:n 9 kohdassa.

Ehdotettu sääntely mahdollistaisi tartuntatautien torjuntatyön asianmukaisella tavalla myös Ahvenanmaan maakunnassa puuttumatta kuitenkaan Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan. Tiedossa on, että yhteistyöstä säättäminenkin valtakunnan laissa saatetaan tulkita itsehallintolain vastaiseksi. Ilmeisesti siksi luonnoksessa ei ehdoteta yhteistyötä koskevia säännöksiä.

Jatkovalmistelussa on vielä syytä varmistaa, onko ehdotettu 2 §:n 3 momentti riittävän täsmällinen siten että sen ei katsota loukkaavan itsehallintolakia, ja siihen, ovatko valtakunnan viranomaisten tehtävät Ahvenanmaan osalta riittävän täsmällisesti ja kattavasti säädettyjä, jotta viranomaisten toimintaan ei jää toimivalta-aukkoja.

Tartuntatautilaissa olisi säädettävä tai sen perusteluissa kuvattava selkeästi, mille valtakunnan viranomaiselle tartuntatautilain mukaiset tehtävät kuuluvat Ahvenanmaata koskien. Valtiovarainministeriön käsityksen mukaan tartuntatautilaissa tarkoitetuista toimenpiteistä käytännössä keskustellaan maakunnan viranomaisten kanssa, jotta toimenpiteet olisivat toimivia Ahvenanmaan maakunnassa. Esityksestä ei myöskään ilmene, mille valtakunnan viranomaiselle kuuluu yhteydenpito Ahvenanmaan maakunnan viranomaisiin ja maakunnassa toimiviin valtionviranomaisiin, joilla on toimialallaan toimeenpanovastuita tartuntatautien torjunnassa.

Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön ja Lupa- ja valvontaviraston vastuut on selkeytettävä viranomaisina, joilla on valtakunnallinen toimivalta tartuntatautilain soveltamisessa. Luonnoksen vaikutusten arviointiosuudessa kuvatun mukaisesti esim. viranomaisten yhteistyöhön ja tartuntatautilain soveltamiseen Ahvenanmaalla liittyy uutta verrattuna voimassa olevaan tartuntatautilakiin ja sen soveltamiskäytäntöön. Tämä saattaa merkitä muutosta Lupa- ja valvontaviraston tunnistetuissa tehtävissä. Muutoin jää epäselväksi, miten toteutetaan HE-luonnoksen säätämisyjärjestysperusteluissa viitattua perustuslakivaliokunnan linjausta (mm. PeVL 17/2025 vp) siitä, että muutosten yhteydessä tulee huolehtia sääntelyn kattavuudesta niin, että viranomaisten toimivaltuudet ovat selkeitä eikä sääntelyyn jää aukkoja.

On säädettävä tai muutoin eri osapuolille selkeästi kehitettävä järjestely tiedonvaihdon turvaamiseksi ja soveltamiskäytännön yhdenmukaistamiseksi niin, että se kattaa myös Ahvenanmaan maakunnan, jotta esim. tartuntatautilakiluonnoksen 6 luvun säännöksiä tartunnan leviämistä ehkäisevistä toimenpiteistä ja 7 luvun säännöksiä valvonnasta voidaan soveltaa yhdenmukaisesti koko valtakunnassa.

Valtiovarainministeriö muistuttaa, että Ahvenanmaan maakunnan viranomaisten lisäksi valtion viranomaisilla on toimivaltaa Ahvenanmaan maakunnassa mm. sopimusasetuksen (900/2000) mukaisissa tehtävissä. Varautumiseen liittyvässä yhteistyössä Ahvenanmaalla ja esim. liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla on valtakunnan lainsäädännössä säädettyjä tehtäviä, joilla on merkitystä tarttuvien tautien torjunnassa.

Muita yksittäisiä huomioita

- 1. lakiehdotuksen 35 §:ssä on ehdotettu säädettäväksi asiakkaiden ja potilaiden suostumuksesta otoseurannassa siten, että ”suostumus voidaan antaa sähköisesti tai kirjallisesti.” Jatkovalmistelussa olisi hyvä arvioida ehdotuksen suhdetta sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) 9 §:ään, jonka mukaan vireillepanossa ja asian muussa käsittelyssä vaatimuksen kirjallisesta muodosta täyttää myös viranomaiselle toimitettu sähköinen asiakirja. Lisäksi digipalvelulain 5 §:n 1 momentti edellyttää viranomaisia tarjoamaan jokaiselle mahdollisuuden toimittaa asiointitarpeeseensa liittyvät sähköiset viestit ja asiakirjat käyttäen digitaalisia palveluita tai muita sähköisiä tiedonsiirtomenetelmiä.
- Yleisperusteluissa s. 36–38 viitataan vanhentuneesti nykytilaan, jossa Lupa- ja valvontavirasto ei ole vielä aloittanut toimintaansa ja jossa Valvira ja aluehallintovirastot edelleen toimisivat.
- Sivulla 36 esitetyt valtionalouden säästöt toimintamenoihin tulee päivittää kattamaan vuoden 2026 talousarvion mukaiset säästöt ja kevään 2026 kehysriihessä sovitut säästöt.
- Esitykseen on jäänyt vanha lain nimi 661/2009:stä tartuntatautilain 26 ja 34 §:ään. Esityksen sivulla 40 puhutaan Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista.
- 3 luvun 14 §:ssä käytetyn termin *kohdennettu terveystarkastus* sijasta ehdotetaan käytettäväksi asiaa paremmin kuvaavaa termiä, esim. tietyssä tilassa tai tilaisuudessa oleskelleiden terveystarkastus tai verbisempi ilmaisu terveystarkastuksen kohdentaminen tietyssä tilassa tai tilaisuudessa olleisiin.
- Tartuntatautilakiehdotuksen 13, 14 ja 15 §:t voitaisiin osittaista yhdistää ja yhdistetty pykälä otsikoida esimerkiksi *Hyvinvointialueen velvollisuus tarjota terveystarkastuksia ja rokotuksia*. Hyvinvointialueen ja luonnollisen henkilön velvollisuudesta tulisi säätää eri pykälissä. Pykälien otsikoinnin tulisi myös vastata paremmin pykälän sisältöä.

Valtiosihteeri

kansliapäällikkönä

Juha Majanen

Osastopäällikkö,

budjettipäällikkö

Mika Niemelä

VN/25987/2023-VM-620

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: